

10.5.2022

Asumismenot ja asumismenojen korvaaminen

Asiantilan kuvaus

Valtioneuvoston [asuntopoliittisessa selonteossa](#) vuosille 2021 – 2028 todetaan, että valtio tukee jatkossakin asumista sekä kysyntä- että tarjontatukien avulla. Asumisen kysyntä-, vero- ja tarjontatukien kokonaisuus tulisi olla mahdollisimman kustannustehokas, vaikuttava ja läpinäkyvä.

Yleinen asumistuki on pääpiirteissään läpinäkyvä ja hyvin kohdentuva tukimuoto.

Asumistukimenot, erityisesti yleisen asumistuen menot, ovat kasvaneet voimakkaasti. Viime vuosien asumistukimenojen kasvu on pääosin päätösperäistä, esimerkkeinä ansiotulovähennys sekä opiskelijoiden siirtäminen yleisen asumistuen piiriin ja toisaalta asumisen hinnasta eli asuntomarkkinoista johtuvaa.

Onko tukijärjestelmissä elementtejä, joita muuttamalla tai säätämällä menojen kasvuun voitaisiin puuttua siten, että tuensaajien toimeentulo ja asumismahdollisuudet eivät kohtuuttomasti heikkenisi tai toimeentulotuen tarve kasvaisi?

Asumisen tukien kehittämiseen vaikuttavat myös yleiset asuntopoliittiset tavoitteet, asunnottomuuden vähentäminen tai poistaminen sekä segregation vähentäminen. Vastaavasti asumisen tukemisen vaikutukset asuntomarkkinoihin on otettava huomioon.

Tulisiko asumistuessa olla enemmän asuntopoliittisia elementtejä? Tulisiko asumistuen ohjata ja voisiko asumistuki ohjata tuen saajia nykyistä enemmän asunnon valinnassa, esimerkiksi asunnon koon ja asunnon laadun suhteen? Voisiko asumistuki ohjata ekologisesti kestäviin valintoihin?

Joudutaanko asumismenoja korvaamaan liian usein ja pitkäaikaisesti asumistuen lisäksi myös viimesijaiselle toimeentulotuella? Eroaako eri asumismenoja korvaavien etuuksien määräytymisperusteet liikaa tai perusteettomasti toisistaan?

Toimiiko asumismenojen korvaaminen nuorten ja opiskelijoiden osalta halutulla tavalla?

Toimiiko asumismenojen korvaaminen alueellisesti oikein, onko yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen kuntaryhmäjaottelu oikea ja ajantasainen? Tulisiko kuntaryhmäjaottelun

olla hienojakoisempi eli tulisiko sen huomioida esimerkiksi alueellisten keskusten vuokrataso nykyistä paremmin?

Toimiiko yleisen asumistuen ruokakuntakäsité kaikissa tilanteissa vai olisiko esimerkiksi vuoroasumisen tai kimppa-asumisen tilanteita huomioitava nykyisestä poikkeavasti?

Toimiiko ansiotulovähennys eli palkkatuloja koskeva suojaosa toivotulla tavalla? Kohdentuuko asumistuki oikealle joukolle ja mikä kohdentumisen painopiste pitäisi olla?

Samalla voitaisiin selvittää, olisiko myös eläkkeensaajan asumistukeen perusteltua lisätä suojaosa eli ansiotulovähennys.

Etuuksien kehittäminen – ehdotettuja toimenpiteitä

Yleisen asumistuen alueellinen toimivuus tulisi selvittää ja tutkia, onko voimassa oleva enimmäisasumismenojen kuntaryhmäjaottelu oikea ja vastaako se asuntomarkkinoita. Onko kuntaryhmäjako riittävän hienojakoinen vai onko se päinvastoin liiankin hienojakoinen, eli tulisiko jaottelun olla enemmänkin työssäkäyntialueiden mukainen?

Ruokakuntakäsitteen osittainen uudistaminen

- vuoroasumistilanteissa lapsen mahdollinen kuuluminen kummankin vanhempansa ruokakuntaan
- ruokakuntaan kuulumisen ratkaiseminen lähisukulaisuuden tai avio-/avoliiton perusteella

Kaikki yleisen asumistuen elementit, esimerkiksi tulokäsité ja ruokakuntakäsité, eivät sovellu parhaalla mahdollisella tavalla opiskelijoille. Voidaanko yleistä asumistukea kehittää paremmin myös opiskelijoille sopivaksi vai onko syytä harkita erillistä opiskelijoiden asumisen tukea?

Asumistuen haluttu kohdentaminen tulisi selvittää. Halutaanko, että tuki on lähinnä kaikkein pienituloisimpien tuki ja samalla toimeentulotukitarvetta vähentävä tukimuoto vai onko tarkoitus tukea myös pienipalkkaisten asumismahdollisuuksia ja siten edistää esimerkiksi työvoimapolitiittisia tavoitteita. Onko asumistuki missä määrin palkkatukea ja halutaanko sen sitä olevan? Kyse on myös asumistuen roolista asuntopolitiikassa ja suhteesta esimerkiksi kuntien vastuuseen ja mahdollisuuksiin huolehtia kohtuuhintaisten asuntojen saatavuudesta.

Omaisuuksien palauttamisen vaikutukset yleiseen asumistukeeseen pitäisi mahdollisuuksien mukaan arvioida.

Alustavia linjauksia jatkotoimenpiteistä

Asumistuen kohdentuminen

Jos asumistuen kohdentumista halutaan muuttaa, tulee päättää, onko tuki enemmän kaikkein pienituloisimpien tukimuoto vai tuleeko sen kannustaa palkkatulojen tai yritystulojen hankintaan ja mahdollistaa myös pienipalkkaista työtä tekevien asumista ja edistää työvoiman alueellista saatavuutta sekä muita työvoimapolitiittisia tavoitteita. Tässä yhteydessä on selvitettävä ansiotulovähennyksen tarkoituksenmukaisuus ja toimivuus. Samalla tulisi selvittää, olisiko eläkkeensaajan asumistuessa perusteltua olla vastaava ansiotulovähennys.

Toimeentulotuessa asumismenojen korvaaminen on varsin yleistä. Toimeentulotukea maksetaan verrattain monissa tapauksissa pienehkö summa kuukausittain. Olisi syytä selvittää, voitaisiinko suhteellisen pienellä panostuksella yleisen asumistuen enimmäisasumismenojen korottamiseen vähentää huomattavasti toimeentulotuen saajia.

Omaisuuskriteerin palauttamisen vaikutukset selvitetään mahdollisuuksien mukaan.

Ruokakuntakäsitteen totaalinen yksilöllistäminen ei ole kustannussyistä tai tuen kohdentumisen muutosten vuoksi mahdollista eikä perusteltua. Ruokakuntakäsitteen osittaista kehittämistä tulee silti selvittää. Lasten vuoroasuminen tulisi ottaa asumistuessa huomioon. Huomioon ottamisen tapoja on useita ja eri vaihtoehtojen kustannusvaikutukset ja muut vaikutukset tulee selvittää. Lisäksi tulee selvittää, voidaanko samaan ruokakuntaan kuulumisen kriteerejä kehittää.

Osaamisen kehittämistä koskevassa linjausesityksessä mainitaan nuorten sosiaaliturvaa (etuudet ja palvelut) koskevan selvityksen käynnistäminen. Osana sitä selvitetään myös asumistuen toimivuutta opiskelijoiden ja muiden nuorten asumisessa ja itsenäistymisvaiheessa.

Asuntopolitiikka

Vuonna 2015 toteutetun yleisen asumistukiudistuksen ajatuksena on ollut järjestelmän yksinkertaistamisen lisäksi lisätä asukkaan valintamahdollisuuksia omasta asumisratkaisustaan. Kokonaisvuokraan perustuvassa asumistuessa ei oteta kantaa esimerkiksi asunnon kokoon liittyviin kysymyksiin vaan valinta tästä on jätetty asukkaalle. Erityisesti suurimmilla kaupunkiseuduilla mahdollisuudet asukkaan asumispreferenssien toteutumiseksi ovat kuitenkin rajallisia. Asuntomarkkinoiden tarjontapuoli on jäykkä reagoimaan kysynnän kasvuun ja tarpeisiin. Viime vuosina asuntotuotanto on ollut korostetun sijoittajavetoista ja samalla uusien asuntojen keskikoko on pienentynyt huomattavasti. On mahdollista, että kokoluokaltaan suurella nykymuotoisella asumistuella on ollut osaltaan vaikutusta asuntotuotannon suuntautumiseen yhä

pienempiin asuntoihin. Asumisen laatua ja asunnon kokoa koskevat määräykset ja kriteerit tulevat kuitenkin esimerkiksi rakentamista koskevista määräyksistä ja normeista. Asumistuella on näiltä osin rajallinen ohjausmahdollisuus.

Asumistuen mahdollisuudet ohjata ekologisesti kestäviin valintoihin on otettava uudistuksissa huomioon.

Asumistuen alueellinen toimivuus ja kuntaryhmien oikeellisuus selvitetään, huomioiden myös toimeentulotuen kuntakohtaiset asumismenoja koskevat enimmäismäärät. Lisäksi selvitetään asumistukien vaikutus asumisen hintaan ja asukkaiden asumisvalintoihin.

Asumismenojen korvaaminen toimeentulotuen kautta on osa isompaa kysymystä perustoimeentulotuen rakenteellisesta asemasta sosiaaliturvajärjestelmässä ja tätä koskevia ehdotuksia käsitellään myös ”Toimeentulotuen rakenteellinen asema” asiakohdan yhteydessä.